

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס הספרות האמוראית: התהוותה ועריכתה

פרופ' אהרן עמית | המחלקה לתלמוד ותורה שבעל-פה
Amoraic Literature: Formation and Redaction | 09-389-01

הרצאה	סוג הקורס:
2 (1 ש"ש)	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
ב'	סמסטר:
שלישי, 14:00	יום ושעה
ימי שני 11:30 – 13:30	שעת קבלה:
Aaron.amit@biu.ac.il	מייל מרצה:
https://lemida.biu.ac.il	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס:

בקורס זה נעסוק בסוגיות נבחרות מן התלמוד הבבלי והירושלמי (החיבורים העיקריים של תקופת האמוראים). ננסה להקנות לתלמידים ולתלמידות מתודת מחקר חדשנית ועדכנית בחקר ספרות האמוראים. הקורס יקנה הבנה מקיפה של סוגיות הן בבבלי והן בירושלמי, הבנת השפה והתוכן של הסוגיות, הבנה עמוקה במאגרי מידע של חקר הבבלי והירושלמי והשימוש בהם, יכולת לחקור לעומק את עדי הנוסח של הסוגיות שלומדים בשני התלמודים, ויכולת להגיע לביבליוגרפיה של חקר ספרות חז"ל בכלל, וסוגיות אלו בפרט.

מטרות/תוצרי הלמידה:

להקנות לתלמידים ולתלמידות מתודה מסודרת ומעמיקה בחקר ספרות האמוראים. לעמוד על תהליך העריכה של התלמוד הבבלי והירושלמי. להקנות לתלמידים רקע ומיומנות בביקורת הנמוכה ובביקורת הגבוהה של חקר הבבלי והירושלמי. עיון מעמיק במבנה ספרות של הסוגיות התלמודיות ומרכיבי הסוגיא והשוואת המקבילות.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

בקורס זה נעסוק בסוגיות נבחרות מן התלמוד הבבלי והירושלמי (החיבורים העיקריים של תקופת האמוראים). ננסה להקנות לתלמידים ולתלמידות מתודת מחקר חדשנית ועדכנית בחקר ספרות האמוראים.

השיעור יהיה מורכב מהרצאה ודיון סביב הנושאים שיפורטו להלן. הנושאים יוכנו מראש על ידי התלמידים והתלמידות על פי הנחיות מוקדמות של המרצה. כמו כן יכלול השיעור דפים וטבלאות וכן שימוש באמצעים טכנולוגיים ואתר קורס. בתחילת השנה המרצה יעמיד לרשות המשתתפים חוברת הכוללת את כל המקורות לקורס. כל שבוע המרצה יציין את חומר הקריאה הנדרש לשיעור הבא.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

הערות	מקבילות	נושא השיעור	
		הקדמה: כיצד למדו בתקופת האמוראים – בית מדרשם של האמוראים הראשונים	1
ש"י פרידמן, "פרק האשה רבה בבבלי"	עיון בבלי ברכות כו ע"א ומקבילות	אבני הבניין של הסוגיא התלמודית: הברייטות והמימרות	3-2

4	הסוגיא הקדומה – התפתחות הסוגיא בשלבים	עיון בירושלמי ברכות א:ב (ג ע"א) וקטע גניזה; תוספתא ברכות א:ב
6-5	המימרא והמעשה: עיון משווה בבבלי ברכות יד ע"ב	עיון בירושלמי ב:א (ד ע"ב-ע"ג); ירושלמי א:ה (ג ע"ג)
7	מקומו של סתם התלמוד בהתהוות הסוגיא: עיון בבבלי ברכות יג ע"א-ע"ב	השוואה בין שיטות הלבני ופרידמן
9-8	ענפי נוסח בבבלי: בבא מציעא פרק 'השוכר את האומנין'	בבלי בבא מציעא עח ע"א – ע"ב
11-10	ענפי נוסח בבבלי פסחים וכתבי היד התימניים	בבלי פסחים נב ע"א
13-12	תולדות ההלכה: עיון בבבלי מנחות לה ע"ב-לו ע"א	השוואה לירושלמי ברכות ט:ג (יד ע"א)
14	סיכום וחזרה	

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

הציון הסופי מורכב ממבחן בסוף הקורס שמהווה 90% מן הציון בקורס. בנוסף במהלך הקורס המרצה יתן מספר מטלות קצרות שעל התלמידים והתלמידות להגיש בכתב שמהווה 10% מן הציון לקורס.

דרישות הקורס

לפני כל שיעור יקבלו התלמידות והתלמידים הוראות מפורטות על הקטע בתלמוד אותו יש להכין וכן הפניות לקטעים המקבילים במקורות האחרים. קטעים אלה יוכנו על פי הפרשנים הקלאסיים ועל פי החוקרים המודרניים בצירוף קריאה ביבליוגרפית.

בקורס זה יש חובת נוכחות, אלא אם כן קיבלתם פטור על סמך המצב הבטחוני, שתיבדק מדי שיעור. תלמיד או תלמידה שייעדר מעל שתי הרצאות במשך הסמסטר ללא סיבה מוצדקת לא יורשה לגשת לבחינה המסכמת, ולא יקבל/תקבל ציון בקורס.

רקע בלימוד התלמוד הבבלי ובספרות חז"ל. הקורס מיועד בעיקר לתלמידות ולתלמידים בעלי רקע בתלמוד.

 ביבליוגרפיה (פרטי ביבליוגרפיה המסומנים ב-* הם חובה):

1. מ' בנוביץ, "פרק שבועות שתיים בתרא: בבלי שבועות פרק שלישי", מבוא, ניו יורק וירושלים, תשס"ג, עמ' 1-17.
2. מ' בנוביץ, "תלמוד האיגוד: מאימתי קורין את שמע, ברכות פרק ראשון מן התלמוד הבבלי, עם פרשנות על דרך המחקר", ירושלים, תשס"ו.
3. י' ברודי, "סתם התלמוד ודברי האמוראים", איגוד א (תשס"ח), עמ' 213-227.
4. י' גפני, "יהודי בבל בתקופת התלמוד", ירושלים, תשנ"א, עמ' 20-51.
5. ד' הלבני, "מקורות ומסורות: ביאורים בתלמוד מסכת בבא בתרא, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס", ירושלים, תשס"ח, מבוא, עמ' 1-148.
6. א' וייס, "לחקר התלמוד", ניו-יורק, תשט"ו, עמ' 3-32.
7. א' כהן, "לאופייה של ההלכה הסבוראית: סוגיית הבבלי ריש קידושין ומסורת הגאונים", דיני ישראל כד (תשס"ז), עמ' 161-214.
8. ל' מוסקוביץ, "הטרמינולוגיה של הירושלמי: המונחים העיקריים", הוצאת ספרים ש"ש י"ל מאגנס, ירושלים, תשס"ט.
9. א' עמית, "מקומם של כתבי היד התימניים במסורת הנוסח של בבלי פסחים", Hebrew Union College Annual, 73 (2002), עמ' לא-עז.
10. א' עמית, "שני ענפי הנוסח של פרק 'היה קורא' בבבלי ברכות ותרומתם להבנת תולדות העריכה של הבבלי", תורה לשמה: ספר היובל לכבוד שמא יהודה פרידמן, עמ' 223-267.

11. *מ' עסיס, "תלמוד ירושלמי", בספרות חז"ל הארץ-ישראלית", מבואות ומחקרים, כרך ראשון, ירושלים, תשע"ח, עמ' 225-259.

12. *ש"י פרידמן, "פרק האשה רבה בבבלי, בצירוף מבוא כללי על דרך חקר הסוגיא", מחקרים ומקורות א, ערוך בידי ח"ז דימיטרובסקי, ניו-יורק תשל"ח, עמ' 283-321 [=סוגיות במחקר התלמוד, אסופות מחקרים בענייני מבנה, הרכב ונוסח, בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו יורק וירושלים, תש"ע, עמ' 3-36].

13. ש"י פרידמן, "תלמוד ערוך, פרק השוכר את האומנין - הנוסח עם מבוא כללי", ירושלים תשנ"ז, עמ' 3-55, ועמ' 165-175.

14. ש"י פרידמן, "מבנה ספרותי בסוגיות הבבלי", דברי הקונגרס העולמי השישי למדעי היהדות ג (תשל"ז), עמ' 384-402.

15. ש"י פרידמן, "איחוי פרשיות סמוכות בסוגיות הבבלי", דברי הקונגרס העולמי השביעי למדעי היהדות, תשמ"א, עמ' 251-255.

16. ש"י פרידמן, "כתיב השמות רבה ורבה בתלמוד הבבלי", סיני קי (תשנ"ב), עמ' קמ-קסד.

17. ש"י פרידמן, "להתהוות שינויי הגירסאות בתלמוד הבבלי", סידרא ז (תשנ"א) עמ' 67-102.

18. א"ש רוזנטל, "למילון התלמודי": "קבוטר", איראנו-יודאיקה, לחקר פרס והיהדות, בעריכת ש' שקד, ירושלים תשמ"ב, עמ' 48-50.

לועזית:

1. Aaron Amit, "The Curious Case of Tefillin: A Study in Ritual Blessings", Jewish Studies Quarterly 15 (2008), pp. 269-288.
2. David Goodblatt, "Rabbinic Instruction in Sasanian Babylonia", Leiden, 1975, pp. 93-107.
3. Jeffrey Rubenstein, "Translator's Introduction", The Formation of the Babylonian Talmud, by David Weiss Halivni, Introduced and Translated by Jeffrey Rubenstein, Oxford, New York, 2013, pp. xvii-xxx.